

מבוא לסחר הבינ"ל

בכלכלה המודרנית קיימות מדינות מעטות אשר ניתן להגדרן כמדינות אוטרקיות⁽¹⁾, דהיינו מדינת המסוגלות לספק את צרכיהן ללא סחר בינלאומי עם מדינות אחרות. הסחר הבינלאומי (הידוע גם כסחר חוץ) ניתן להגדרה כפעולת חליפין של סחורות ושירותים מעבר לגבולותיה של ארץ או מדינה מסוימת. כאשר הסחורות מיובאות למדינה, נקראת הפעולה הזו "יבוא" (Import) וכשהמדינה מוכרת את סחורותיה למדינה אחרת הדבר נקרא "יצוא" (export).

מסחר בינלאומי התקיים כמעט לאורך כל ההיסטוריה האנושית. סחר ימי ויבשתי ענף התקיים בעולם העתיק וכמה מן המעצמות והמדינות הבולטות ביותר לאורך ההיסטוריה ביססו חלק ניכר מכוחן על סחר כזה.

החשיבות של הסחר הבינלאומי מבחינה כלכלית, חברתית, תרבותית ופוליטית נמצאת בעליה מתמדת במאות השנים האחרונות. זאת, בין השאר בזכות פיתוח מערכות של בנקאות, ביטוח, תיעוש ותחבורה בינלאומית ובמאה השנים האחרונות התפתחות של חברות וארגונים רב לאומיים. מגמת התגברות הסחר בחמישים השנים האחרונות, ובמיוחד פעילותם הגוברת של גופים וארגונים בינלאומיים מכונה **גלובליזציה**.

משנות החמישים של המאה הקודמת הלך הסחר הבינלאומי והתרחב, כשהוא דוחף מדינות להתארגן בגושים של סחר חופשי כמו אפט"א, האיחוד האירופי ומרקוסור.

הקשר בין היצואן ליבואן

בעיסקה מסחרית מוחלפים טובין בתמורה כספית. בצידה האחד של העסקה נמצא בעל הטובין (המוכר או היצואן) ובצידה השני נמצא בעל הכסף (הקונה או היבואן). להבדיל מעיסקה מקומית, פנים ארצית, בעיסקה בינלאומית המוכר והקונה נמצאים הרחק זה מזה; הקונה לא יכול לבדוק את הסחורה. קיים פער של זמן בין משלוח הסחורה לבין ביצוע התשלום. רק עם הגעת הסחורה לחזקתו של הקונה יכול זה לבדוק את התאמתה ואיכותה. המרחק הפיסי ופער הזמנים בין משלוח הסחורה על ידי המוכר וקבלתה על ידי הקונה חושפת גם את המוכר לאי-ודאות ולסיכונים.

בנוסף, על הצדדים לעיסקה לקחת בחשבון גורמי סיכון נוספים. כמו: אי הכרת חוסנו הכלכלי ומוסר התשלומים של הקונה, שינויים בלתי צפויים במצבם הכלכלי של הקונה או המוכר, שינויים בשעריהם של המטבעות המעורבים בעסקה ועוד. כל אלה הופכים את עיסקת הסחר הבינלאומית למורכבת יותר ובעלת רמת סיכון גבוהה יותר.

ההתקשרות בין הצדדים

חשוב לציין שההתקשרות החוזית בין מוכר וקונה בסחר בינלאומי לא חייבת כריתת חוזה החתום על ידי הצדדים. גם מסמך המוגש על ידי אחד הצדדים (הכוונה ב"מסמך" היר גם הודעת דוא"ל, פקסים וכיוצ"ב) כהצעה ומתקבל על ידי הצד השני כקיבול.

צורות הפצה

ניתן לחלק את צורות ההפצה לשני סוגים: ישירה ועקיפה. ההפצה העקיפה נעשית בד"כ באמצעות חברות סחר, משרדי קניות והתאגדויות של יצואנים קטנים המתאגדים לצורך ביצוע יצוא משותף. בעבודה בצורת ההפצה העקיפה נעזר בד"כ המוכר בשירותי מתווך היושב במדינתו ומטפל בשווק לחו"ל של מוצרי היצרן המוכר.

בשימוש בהפצה ישירה יוצר המוכר קשר עם ערוצי הפצה בחו"ל. בין צורות ההפצה הישירה ניתן למנות הקמה של חברות בת, שימוש באנשי מכירות של המוכר ושימוש בחברות יצוא, מפיצים (distributors) או סוכנים (agents).

להלן המאפיינים העיקריים של גופים אלה:

<p>חברה שממוקמת במדינתו של היצואן. קיימים סוגים שונים של חברות יצוא – החל מכאלה הרוכשות את הטובין ומוכרות אותן לחו"ל וכלה בכאלה אשר מתווכות ביו היצואן ליבואן. יש גם חברות יצוא המייצגות יבואנים בחו"ל והרוכשות בשמם ועבורם. חברות אלה ידועות כ"משרדי קניות" (Buying Offices).</p> <p>חברות היצוא מקבלות בד"כ עמלה מהיצואן או מהיבואן עבור עבודתן. סוגי ההתמחות של חברות היצוא הם על בסיס גיאוגרפי או על בסיס ענפי.</p>	<p>חברת יצוא</p>
<p>ממוקם במדינת היבוא. קונה מוצרים על חשבונו ומוכר, במחיר שנקבע על ידו או במחיר שמוסכם בינו לבין היצואן. בד"כ יחזיק מלאי של מוצרי היצואן.</p>	<p>מפיץ (Distributor)</p>
<p>נמצא במדינת היבוא. לא קונה מוצרים אלא מתווך בין היצואן לבין קונים פוטנציאליים ומקבל עמלה מהיצואן תמורת עבודתו.</p>	<p>סוכן (agent)</p>

הגורמים המסיעים והמפקחים במסחר הבינלאומי

בעת ביצוע העיסקה באים המוכר והקונה במגע עם שורה של גורמים. חלק מהגורמים הללו הם גורמים מסיעים וחלקם גורמים מפקחים. חלק מהגורמים משמשים הן כמסיעים והן כמפקחים.

יש מספר סוגים של גורמים. הסוג הראשון הוא הגורמים המטפלים בלוגיסטיקה של העברת המטען מהמוכר לקונה. ביו גופים אלה ניתן למנות את: **המוביל** (הבעלים של כלי ההובלה הבינ"ל. הכוונה היא לחברות תעופה וספנות), **סוכן האנייה** (אשר מתמנה על ידי המוביל הימי ומייצג את האינטרסים שלו), **GSA** (המשמש כמעין מקבילה אווירית לסוכן אנייה), **נמל ומעבר גבול** (כאן המקום לציין את המסוף העורפי המופעל ע"י חברות פרטיות שקיבלו אישור מהמכס והמשמש נמל בזעיר אנפין); **סוכן המכס** (הידוע בסלנג כ"עמיל מכס"). סוכן המכס הוא מי שעושה פעולת מכס עבור זולתו ורשום בפנקס סוכני המכס; **משלח בינלאומי** (גוף שעיקר תפקידו הוא לדאוג להעברת המטען מהמוכר לקונה בכלי ההובלה הרצוי במועד המבוקש); **מחסן** (יש מספר סוגי מחסנים, כאלה שהמטען בהם טרם שוחרר מפיקוח המכס והידועים כמחסני רשוי או ערובה ומחסנים כלליים). גם **אגף המכס ברשות המסים** משמש כגורם לוגיסטי.

סוג שני של גורמים הוא הגורמים המטפלים בפיננסים. בין הגורמים הללו ניתן למנות את **הבנק**, את **חברת הביטוח הימי** המבטחת סיכונים למטענים ואת **חברת ביטוח סיכוני סחר חוץ** אשר מבטיחה את קבלת התמורה למוכר. בד"כ מדובר על סיכונים מסחריים, מדיניים וכלכליים.

סוג שלישי של גורמים במערכת סחר החוץ הוא הגורמים המטפלים בבדיקות ואישורים. בקבוצה זו ניתן למנות את **משרדי הממשלה** (שלעיתים יש צורך באישורים שלהם על מנת לבצע יצוא ו/או יבוא), **חברת בדיקה/השגחה** (העוסקת בפיקוח פיזי של מטענים), **ומכון התקנים הישראלי**.

סוג רביעי של גורמים הוא הגורמים אשר קובעים מדיניות. מדובר על **המחוקק**, על **בנק ישראל**, ועל גורמים וארגונים בינלאומיים כמו לשכת המסחר הבינלאומית (ICC), ארגון הסחר העולמי (WTO) ועוד.

קיים עוד סוג של גורמים נוספים. בין גורמים אלה ניתן למנות את **המכון הישראלי ליצוא ושיתוף פעולה בינלאומי** (מוסד שמטרתו לסייע ליצואנים וליצוא הישראלי); **איגוד לשכות המסחר** (הפועל לקידום האינטרסים העסקיים של המגזר העסקי במדינת ישראל); **שגרירויות ונספחים מסחריים** (המקדמים את היצוא של מדינותיהם) **ויועצים**.

גורמים לוגיסטיים	גורמים פיננסיים	גורמי בדיקות ואישורים	קובעי מדיניות	נוספים
מוביל	בנק	משרדי ממשלה	מחוקק (כנסת)	מכון היצוא
סוכן אניה	חב' ביטוח	חב' בדיקה	בנק ישראל	לשכות מסחר
GSA	חב' ביטוח סיכונים	מכון התקנים	גורמים בינ"ל	נספחים מסחריים
נמל				התאחדות התעשיינים
סוכן מכס				אקדמיה, בתי משפט
משלח בינ"ל				יועצים
חב' בלדרות				
מחסנים				
אגף המכס				

הגורמים המסיעים והמפקחים במסחר הבינלאומי

(1) **כלכלה אוטרקית** היא כלכלה אשר בה היחידה הכלכלית (מדינה, למשל) אינה מקיימת סחר חוץ עם סביבתה (כמדינה למשל, ללא סחר בינלאומי עם מדינות אחרות) ומנסה לספק את כל צרכיה בכוחות עצמה. בתאוריה הכלכלית נהוג להגדיר צורת משטר כלכלי זו כמשק סגור. מקור המונח אוטרקיה הוא מהשפה היוונית ומשמעותו בשפת המקור הוא אספקה עצמית. (מקור: ויקיפדיה).